

PRACE NAUKOWE

Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

Nr 401

Ekonomia

Redaktorzy naukowi
Jerzy Sokołowski
Grażyna Węgrzyn
Magdalena Rękas

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2015

Redakcja wydawnicza: Agnieszka Flasińska, Elżbieta Kozuchowska

Redakcja techniczna: Barbara Łopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Adam Dębski

Projekt okładki: Beata Dębska

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania

znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa

www.pracnaukowe.ue.wroc.pl

www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Publikacja udostępniona na licencji Creative Commons

Uznanie autorstwa-Użycie niekomercyjne-Bez utworów zależnych 3.0 Polska

(CC BY-NC-ND 3.0 PL)

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2015

ISSN 1899-3192

e-ISSN 2392-0041

ISBN 978-83-7695-533-9

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Zamówienia na opublikowane prace należy składać na adres:

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

ul. Komandorska 118/120 53-345 Wrocław

tel./fax 71 36 80 602; e-mail: econbook@ue.wroc.pl

www.ksiegarnia.ue.wroc.pl

Druk i oprawa: TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Łukasz Arendt: Zmiana technologiczna faworyzująca wysokie kwalifikacje czy polaryzacja polskiego rynku pracy – zarys problemu	13
Agnieszka Barczak: Wykorzystanie wybranych metod ilościowych w analizie pasażerskiego ruchu lotniczego w Polsce	26
Ryszard Barczyk: Rola polityki pieniężnej w stabilizowaniu gospodarki polskiej w latach 2000-2014	36
Tomasz Bernat: Przedsiębiorczość studentów a dodatkowe aktywności pozauczelniane	48
Przemysław Borkowski: Applicability of reference based appraisals in assessment of real sector investment projects	58
Przemysław Borkowski: A framework for risk analysis in infrastructure projects	69
Agnieszka Bretyn: Młodzi konsumenci wobec szarej strefy w Polsce	83
Sławomir Czetwertyński: Ekonomia kopiowania a korzyści społeczne	93
Karolina Drela: Rynek pracy i biedni pracujący	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Handel produktami ICT – Polska na tle świata	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Kapitał społeczny w przedsiębiorstwach rodzinnych	126
Artur Grabowski: Ordoliberalna kategoria własności a współczesne oblicze sektora niemieckich przedsiębiorstw piłkarskich	134
Alina Grynia: Innowacyjność krajów bałtyckich: potencjał i bariery	144
Anna Horodecka: The concept of human nature as a driving force for changes in economics exemplified by feminist and neoclassical economics	155
Michał Jurek: The role of banks in performance of the real sector in selected EU member states	166
Grażyna Karmowska: Zastosowanie metod taksonomicznych do oceny zróżnicowania poziomu życia w krajach postsocjalistycznych Europy	176
Magdalena Knapińska: Efektywność polityki rynku pracy – aspekty teoretyczne i praktyczne	187
Andrzej Koza: Sytuacja na rynku pracy osób niepełnosprawnych i jej wpływ na gospodarkę finansową państwowego funduszu rehabilitacji osób niepełnosprawnych	198
Jakub Kraciuk: Paradygmat <i>homo oeconomicus</i> w aspekcie rozwoju ekonomii heterodoksyjnej	211
Anna Krzysztofek: Rozważania o pojęciu odpowiedzialności	220
Wojciech Leoński: Wolontariat pracowniczy jako jedno z narzędzi CSR	233

Agnieszka Łopatka: Poziom i przyczyny różnicowania wynagrodzeń w Polsce	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Changes in capital flows in process of integration of the European Union – selected aspects.....	253
Marta Maier: Starzejące się społeczeństwo jako wyzwanie dla polityki społecznej i rodzinnej	267
Agnieszka Malkowska: Ocena rozwoju obszaru przygranicznego na przykładzie województwa zachodniopomorskiego	275
Paweł Marszałek: Selected processes influencing contemporary banking systems.....	285
Danuta Miłaszewicz: Kompetencje społeczne polskich i litewskich studentów – analiza porównawcza.....	296
Dorota Milek, Karolina Kapusta: Competitiveness of the regions in the context of smart specialization (on the example of Świętokrzyskie)	306
Rafał Nagaj: Dochody a skłonność do działań altruistycznych wśród studentów w Polsce	317
Mariusz Nyk: Niedoskonałość rynku pracy w kontekście funkcjonowania związków zawodowych	327
Magdalena Olczyk: Konkurencyjność w literaturze ekonomicznej – analiza bibliometryczna	338
Monika Pasternak-Malicka: Płaca minimalna jako narzędzie ograniczające pracę nierejestrowaną	349
Barbara Pawłowska: W kierunku zrównoważonego rozwoju – przegląd efektów działań w Polsce.....	362
Renata Pęciak: Geneza podejścia regulacyjnego we francuskiej teorii ekonomicznej.....	373
Adriana Politaj: Pracodawcy z otwartego rynku pracy i ich rola w przeciwdziałaniu bezrobociu osób niepełnosprawnych.....	383
Joanna Prystrom: Innowacyjność a konkurencyjność gospodarki Luksemburga	399
Małgorzata Raczkowska: Kwestia gender w ekonomii	412
Magdalena Ratalewska: Uwarunkowania rozwoju sektorów kreatywnych..	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regionalne zróżnicowanie sektora MŚP	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Wpływ współpracy z sektorem B+R na innowacyjność MŚP na podstawie badań ankietowych	440
Joanna Sychała: Ocena cech morfologicznych wahań cyklicznych w Polsce w latach 2001-2013	452
Joanna Stawska: Oddziaływanie decyzji władz monetarnych i fiskalnych (<i>policy mix</i>) na funkcjonowanie przedsiębiorstw w Polsce	462
Piotr Szkudlarek: Zaufanie jako komponent kapitału społecznego.....	472
Jarosław Szostak: Economic content of the category of value.....	483

Andrzej Szuwarzyński: Ocena wpływu polityki zdrowotnej na jakość życia starzejącego się społeczeństwa w krajach UE.....	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Aktywność innowacyjna systemów przemysłowych a koniunktura gospodarcza na przykładzie województwa dolnośląskiego	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Zastosowanie indeksu Malmquista do badania zmian efektywności uczelni publicznych	514
Dariusz Tloczyński: Rola państwa w kształtowaniu konkurencji na polskim rynku transportu lotniczego	525
Roman Tylżanowski: Zewnętrzne źródła finansowania procesów transferu technologii w przedsiębiorstwach przemysłowych wysokiej techniki w Polsce.....	535
Grażyna Węgrzyn: Zasoby ludzkie w Unii Europejskiej – szanse i zagrożenia	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Skłonność studentów województwa świętokrzyskiego do zagranicznych emigracji zarobkowych.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Pokolenie 50+ w Polsce – podejrzani o wykluczenie?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Partycypacja mieszkańców w tworzeniu strategii rozwoju gminy jako przejaw kapitału społecznego na obszarach wiejskich.....	577
Jarosław Wolkonowski: Przyczyny i struktura emigracji obywateli Polski po akcesji do UE.....	587
Jacek Wychowanek: Tradycja w aspekcie budowania konkurencyjności małego przedsiębiorstwa	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith o własności.....	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Communicating CSR – the Lasswell’s model approach.....	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Ład gospodarczy i porządek gospodarczy – potrzeba i szanse zmian	631
Mariusz Zieliński: Wpływ realizacji koncepcji CSR na wycenę spółek akcyjnych.....	642

Summaries

Łukasz Arendt: Skill-biased technical change or polarisation of the Polish labour market – remarks.....	13
Agnieszka Barczak: Application of selected quantitative methods in the analysis of passenger air traffic in Poland.....	26
Ryszard Barczyk: The role of monetary policy in the stabilization of the Polish economy in the years 2000-2014	36

Tomasz Bernat: Entrepreneurship of students vs. additional non-university activities.....	48
Przemysław Borkowski: Aplikacja metody referencyjnej oceny projektów inwestycyjnych w sferze realnej.....	58
Przemysław Borkowski: Metoda analizy ryzyka w inwestycjach infrastrukturalnych.....	69
Agnieszka Bretyn: Young consumers towards the shadow economy in Poland.....	83
Sławomir Czetwertyński: Economics of copying vs. social benefits.....	93
Karolina Drela: Labor market and working poor.....	104
Małgorzata Barbara Fronczek: Trade in ICT goods – Poland in comparison to the world.....	114
Aleksandra Grabowska-Powaga: Social capital in family business.....	126
Artur Grabowski: Ordoliberal category of a property and a modern aspect of a sector of German soccer enterprises.....	134
Alina Grynia: Innovation of the Baltic countries: potentials and barriers.....	144
Anna Horodecka: Koncepcja natury ludzkiej jako siła napędowa zmian w ekonomii na przykładzie koncepcji człowieka w ekonomii feministycznej i neoklasycznej.....	155
Michał Jurek: Znaczenie banków dla funkcjonowania sektora realnego w wybranych krajach UE.....	166
Grażyna Karmowska: Taxonomic methods to evaluate the variation in the standards of living in the countries of post-socialist Europe.....	176
Magdalena Knapieńska: Effectiveness of labor market policy – theoretical and practical aspects.....	187
Andrzej Koza: Situation of persons with disabilities on the labor market and its impact on the financial situation of the State Fund for Rehabilitation of the Disabled Persons.....	198
Jakub Kraciuk: <i>Homo economicus</i> paradigm in terms of development of heterodox economics.....	211
Anna Krzysztofek: Reflections about the notion of responsibility.....	220
Wojciech Leoński: Corporate volunteering as an instrument of CSR.....	233
Agnieszka Łopatka: Level and reasons for differences of salaries in Poland.....	243
Iwona Maciejczyk-Bujnowicz: Zmiany w przepływach kapitału w procesie integracji Unii Europejskiej – wybrane aspekty.....	253
Marta Maier: Ageing society as a challenge for social and family policy.....	267
Agnieszka Malkowska: Assessment of the development of a border area using Zachodniopomorskie Voivodeship as an example.....	275
Paweł Marszałek: Wybrane procesy wpływające na współczesne systemy bankowe.....	285
Danuta Miłaszewicz: Social competence of Polish and Lithuanian students – comparative analysis.....	296

Dorota Milek, Karolina Kapusta: Konkurencyjność regionów w kontekście inteligentnej specjalizacji (na przykładzie Świętokrzyskiego)	306
Rafał Nagaj: Incomes and willingness of students to perform altruistic actions	317
Mariusz Nyk: Imperfections of the labor market in the context of the functioning of trade unions	327
Magdalena Olczyk: Competitiveness in economic literature – bibliometric analysis	338
Monika Pasternak-Malicka: Minimum wage as a tool used to reduce the labor market grey area	349
Barbara Pawłowska: Towards sustainable development – review of effects of actions in Poland.....	362
Renata Pęciak: The origin of the regulation approach in the French economic theory.....	373
Adriana Politaj: Employers from the open labor market and their role in the counteracting of unemployment among persons with disabilities	383
Joanna Prystrom: Innovativeness vs. competitiveness of Luxembourg economy.....	399
Małgorzata Raczkowska: The issue of gender in economics	412
Magdalena Ratalewska: Determinants of the development of creative industries.....	421
Hanna Soroka-Potrzebna: Regional diversity of SME sector	431
Małgorzata Sosińska-Wit, Karolina Gałązka: Effect of cooperation with R&D sector on SME’s innovation based on survey	440
Joanna Spychała: Evaluation of morphological characteristics of cyclical fluctuations in Poland in 2001-2013	452
Joanna Stawska: The impact of the monetary and fiscal authorities (policy mix) on the functioning of enterprises in Poland	462
Piotr Szkudlarek: Trust as a component of social capital	472
Jarosław Szostak: Ekonomiczna treść kategorii wartości	483
Andrzej Szuwarzyński: Assessment of the health policy impact on the quality of life of ageing population in the European Union countries	493
Arkadiusz Świadek, Barbara Czerniachowicz: Innovation activity in regional industrial systems vs. economic cycle on the example of the Dolnośląskie Voivodeship	503
Michał Świtlyk, Artur Wilczyński: Application of Malmquist index to examine changes in the efficiency of public universities	514
Dariusz Tłoczyński: The role of state in shaping the competition in the Polish air transport market	525
Roman Tylżanowski: External sources of funding of technology transfer in high-tech manufacturing sector in Poland.....	535

Grażyna Węgrzyn: Human resources in the European Union – opportunities and threats	545
Danuta Witczak-Roszkowska, Karolina Okła: Disposition to financial emigration among the students of the Świętokrzyskie Voivodeship.....	555
Katarzyna Włodarczyk: Generation 50+ in Poland – suspected of exclusion?.....	566
Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Participation of inhabitants in building commune development strategy as a manifestation of social capital in rural areas	577
Jarosław Wolkonowski: Causes and structure of emigration of Polish citizens after the accession to the European Union	587
Jacek Wychowanek: Tradition in the aspect of building the competitiveness of a small-sized enterprise.....	601
Urszula Zagóra-Jonszta: Adam Smith about ownership	614
Magdalena Zalewska-Turzyńska: Model komunikacji CSR w świetle podejścia H. Lasswella	623
Ewa Zeman-Miszewska, Maciej Miszewski: Economic governance and economic order – need and opportunities of changes	631
Mariusz Zieliński: The impact of CSR concept on the valuation of stock companies	642

Grażyna Węgrzyn

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu

e-mail: grazyna.wegrzyn@ue.wroc.pl

ZASOBY LUDZKIE W UNII EUROPEJSKIEJ – SZANSE I ZAGROŻENIA

HUMAN RESOURCES IN THE EUROPEAN UNION – OPPORTUNITIES AND THREATS

DOI: 10.15611/pn.2015.401.50

Streszczenie: Współcześnie to głównie zasoby ludzkie decydują o tempie wzrostu gospodarczego i konkurencyjności gospodarek. Celem opracowania jest zidentyfikowanie różnic w potencjale oraz w poziomie wykorzystania zasobów ludzkich w krajach Unii Europejskiej i wskazanie na wynikające z tego szanse i zagrożenia dla wzrostu gospodarczego poszczególnych gospodarek. Analiza obejmuje rok 2002 i 2014. W opracowaniu przyjęto, że niewykorzystane potencjalne zasoby pracy tworzą bezrobotni, potencjalnie aktywni zawodowo i niepełnozatrudnieni. Z przeprowadzonej analizy wynika, że największe niewykorzystane zasoby pracy posiada Hiszpania, Grecja, Włochy i Chorwacja, i to pomimo istotnych różnic w jakości kapitału ludzkiego. Wydaje się, że bezrobocie osób „nadwykształconych” stanowi współcześnie największe zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania gospodarek i tempa wzrostu gospodarczego.

Słowa kluczowe: zasoby ludzkie, wskaźnik zatrudnienia, wykształcenie, bezrobocie.

Summary: Today it is mainly human resources that determine the rate of economic growth and the level of competitiveness. The aim of the study was to identify differences in the potential and in the actual utilization of human resources in the European Union member countries and to identify the resulting opportunities and threats to their economies' growth. The analysis compares the years 2002 and 2014. The study assumed that the idle, potential labour resources were made of both the unemployed who could be economically active and the people employed part-time only. The analysis showed that the greatest untapped labour resources could be found in Spain, Greece, Italy and Croatia, regardless of the significant qualitative differences between their respective human capital. It seems that the unemployment of persons “more than educated” represents today's greatest threat to the proper functioning of economies and economic growth.

Keywords: human resources, employment rate, education, unemployment.

1. Wstęp

Procesy związane z przechodzeniem do gospodarki opartej na wiedzy, zachodzące we współczesnych wysoko rozwiniętych gospodarkach, opierają się głównie na zasobach ludzkich. To właśnie zasoby wiedzy, umiejętności, energii i zdrowia ucieleśnione w danym narodzie w ogóle i w każdym obywatelu w szczególności decydują o tempie wzrostu gospodarczego i konkurencyjności gospodarek [Domański 2000]. Tradycyjne czynniki wzrostu gospodarczego: ziemia, praca i kapitał – chociaż wciąż istotne dla działalności gospodarczej – ustępują miejsca wiedzy, stanowiącej główne źródło bogactwa i najważniejszy czynnik produkcji [Chojnicki, Czyż 2003].

Przechodzenie gospodarek i cywilizacji z fazy industrialnej do kognitywnej charakteryzuje się tym, że głównym źródłem nowo tworzonej wartości stają się wytwarzanie wiedzy i jej stosowanie oraz innowacje [Kuciński 2010]. Zmienia się więc hierarchia czynników produkcji pod względem ich znaczenia w gospodarowaniu. Wyraźnie wzrasta rola tzw. czynników „miękkich”, a maleje „twardych”. W gospodarce opartej na wiedzy czynnik ludzki jest postrzegany jako kluczowa determinanta skracania dystansu rozwojowego do tzw. krajów wzorcowych [Jabłoński 2005].

Celem opracowania jest zidentyfikowanie różnic w potencjale oraz w poziomie wykorzystania zasobów ludzkich w krajach Unii Europejskiej i wskazanie na wynikające z tego szanse i zagrożenia dla wzrostu gospodarczego poszczególnych gospodarek. Opracowanie składa się z dwóch części. Pierwsza przedstawia istotę zasobów ludzkich oraz możliwości ich oddziaływania na wzrost gospodarczy. Druga obejmuje analizę porównawczą zasobów ludzkich w poszczególnych krajach Unii Europejskiej pod względem posiadanego potencjału oraz stopnia jego wykorzystania.

2. Zasoby ludzkie jako potencjał rozwojowy gospodarek

Żadna gospodarka nie może rozwijać się bez ludzi. To ludzie i posiadane przez nich zasoby w postaci wiedzy, kwalifikacji, umiejętności i doświadczenia przyczyniają się do wzrostu i rozwoju gospodarczego. Wiedza posiadana przez ludzi jest przekształcana w innowacje. Za podstawowy warunek zaistnienia innowacji w gospodarce uznaje się ukształtowanie odpowiednio wysokiej jakości kapitału ludzkiego. Czynnik ludzki jest niezbędny na każdym etapie „życia” innowacji: w fazie tworzenia nowych pomysłów, jak i w fazie komercyjnego ich wykorzystania.

Doświadczenia wielu państw wskazują, że inwestycje w zasoby ludzkie są najtańszym sposobem podnoszenia konkurencyjności i przyspieszania tempa rozwoju gospodarczego [Węgrzyn 2004]. Posiadanie przez dany kraj zasobów ludzkich o wysokich kwalifikacjach pozwala z jednej strony skutecznie tworzyć i wprowadzać nowe technologie, a z drugiej umożliwia kreowanie kierunków rozwoju nowoczesnej gospodarki. Lepiej wykwalifikowana siła robocza wnosi wkład w ewolucję

technologiczną i łatwiej dostosowuje się do niej poprzez nowe systemy organizacji pracy. Jeżeli gospodarka nie posiada odpowiednich zasobów ludzkich, zarówno pod względem ilościowym, jak i jakościowym, zmuszona jest do specjalizowania się w tych branżach, które tracą na znaczeniu we współczesnej gospodarce i które nie stanowią podstawy budowania długofalowej zdolności konkurencyjnej gospodarki, a wręcz przeciwnie, często – skazują ją na postępującą marginalizację lub stagnację [Bossak, Bieńkowski 2004].

Rola zasobów ludzkich we wroście gospodarczym jest niekwestionowana, co potwierdzają liczne analizy ekonomiczne. Podnoszenie poziomu wiedzy, upowszechnianie wykształcenia na poziomie średnim i wyższym oraz propagowanie uczenia się przez całe życie to działania, które tworzą konkurencyjne, dynamiczne struktury społeczno-gospodarcze. To właśnie zasoby ludzkie i innowacje stają się w coraz większym stopniu kluczowe dla kształtowania przewag konkurencyjnych krajów i zwiększania korzyści osiągniętych w wymianie międzynarodowej.

Znaczenie kapitału ludzkiego znalazło odbicie w nowej filozofii rozwoju Unii Europejskiej, tj. Strategii „Europa 2020”. Jest to Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, która obejmuje trzy wzajemnie ze sobą powiązane priorytety [Europa 2020]:

1. rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji;
2. rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej;
3. rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.

Inteligentny rozwój oznacza zwiększenie roli wiedzy i innowacji jako sił sprawczych przyszłego rozwoju. Wymaga to podniesienia jakości edukacji, poprawy wyników działalności badawczej, wspierania transferu innowacji i wiedzy, pełnego wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także wsparcia, by innowacyjne pomysły przeradzały się w nowe produkty i usługi. Strategia zakłada pełniejsze wykorzystanie zasobów ludzkich m.in. poprzez dążenie do osiągnięcia w 2020 roku 75-procentowego wskaźnika zatrudnienia mężczyzn i kobiet należących do grupy wiekowej 20–64 lata. Ponadto wyraźnie wskazuje się na konieczność tworzenia trwałych miejsc pracy, co będzie wymagało wzmacniania kapitału ludzkiego, szczególnie poprzez działania podnoszące jego jakość.

3. Zróżnicowanie państw Unii Europejskiej pod względem potencjału i wykorzystania zasobów ludzkich

Kwestie porównań państw Unii Europejskiej pod względem posiadanego potencjału zasobów ludzkich warto rozpocząć od analizy zmian liczby ludności aktywnej zawodowo oraz poziomu jej wykorzystania (tab. 1).

Ludność aktywna zawodowo to wszystkie osoby uznane za pracujące lub bezrobotne. W Unii Europejskiej (28) w 2014 roku liczba aktywnych zawodowo wynosiła 242,6 mln i była o nieco ponad 7% wyższa niż w 2002 roku. W analizowanym okresie liczba aktywnych zawodowo zwiększyła się w większości państw Unii Europejskiej. Największy wzrost zanotowano w Luksemburgu (35,5%), na Cyprze (32,2%), w Hiszpanii (21,1%) i na Malcie (20,5%). Spadek liczby aktywnych zawodowo wystąpił w czterech państwach, tj. Rumunii (-11,6%), na Litwie (-9,1%), Łotwie (-9,1%) i w Portugalii (-4,5%).

Tabela 1. Ludność aktywna zawodowo i wskaźnik zatrudnienia w krajach Unii Europejskiej w roku 2002 i 2014

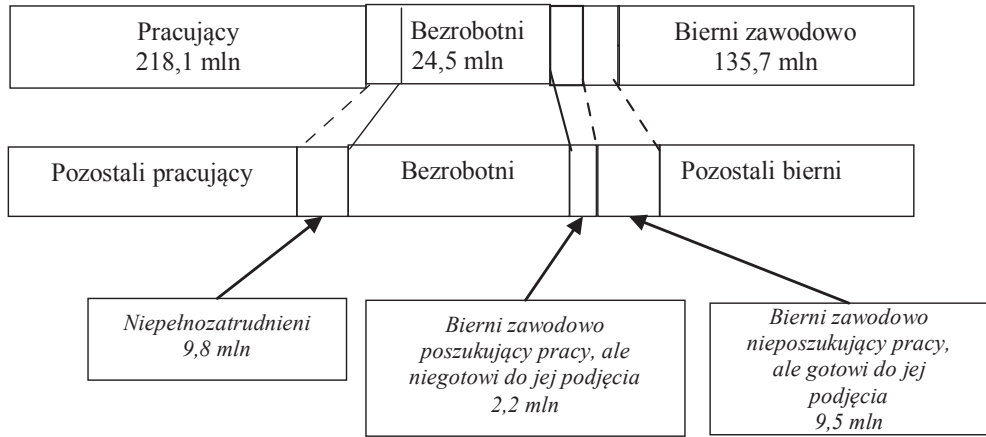
Wyszczególnienie	Aktywni zawodowo (w tys.)		Wskaźnik zatrudnienia (w %)	
	2002	2014	2002	2014
UE (28)	226 488,8	242 557,6	62,3	64,9
Austria	3 879,4	4 357,7	68,7	71,1
Belgia	4 400,6	4 966,8	59,9	61,9
Bułgaria	3 354,8	3 365,9	50,6	61,0
Chorwacja	1 797,4	1 892,9	53,4	54,6
Cypr	328,7	434,6	68,6	62,1
Czechy	5 105,4	5 298	65,4	69,0
Dania	2 854,3	2 905,9	75,9	72,8
Estonia	664,6	674,6	61,3	69,6
Finlandia	2 609,6	2 679,5	68,1	68,7
Francja	26 114,3	28 784,1	63,0	64,2
Grecja	4 745,2	4 809	57,4	49,4
Hiszpania	18 961,1	22 954,7	58,9	56,0
Holandia	8 468,7	8 977,8	74,4	73,9
Irlandia	1 859,5	2 157,2	65,5	61,7
Litwa	1 625,5	1 476,8	59,9	65,7
Luksemburg	192,7	261,1	63,4	66,6
Łotwa	1 091,7	992,4	59,9	66,3
Malta	159,6	192,3	54,4	62,3
Niemcy	39 665,3	41 968,9	65,4	73,8
Polska	17 204,4	17 428,2	51,5	61,7
Portugalia	5 469,8	5 225,5	68,8	62,6
Rumunia	10 456,9	9 242,2	57,6	61,0
Słowacja	2 607,8	2 721,8	56,8	61,0
Słowenia	970,8	1015	63,4	63,9
Szwecja	4 600,9	5 183,4	73,6	74,9
Węgry	4 099,6	4 443,8	56,2	61,8
Wielka Brytania	29 311,7	32 637,3	71,4	71,9
Włochy	23887,0	25514,9	55,5	55,7

Źródło: dane Eurostatu.

Poziom wykorzystania dostępnych zasobów pracy obrazuje wskaźnik zatrudnienia, który przedstawia udział pracujących w określonej grupie ludności ogółem. W Unii Europejskiej (28) wskaźnik zatrudnienia zwiększył się z 62,3% w roku 2002 do 64,9% w 2014 roku. Pomimo wzrostu nadal odbiega od celu postawionego w Strategii „Europa 2020”, tj. 75% ogółu ludności w wieku 20–64 lat. W roku 2002 cztery, a w 2014 sześć państw posiadało wskaźnik zatrudnienia na poziomie powyżej 70% (Szwecja, Holandia, Niemcy, Dania, Wielka Brytania i Austria). Jednak w żadnym państwie wskaźnik zatrudnienia w 2014 roku nie osiągnął poziomu 75%. W Danii w 2002 roku wskaźnik zatrudnienia wynosił co prawda 75,9%, jednak w 2014, głównie na skutek kryzysu finansowego z lat 2007–2010, obniżył się do 72,8%. Najniższymi wskaźnikami zatrudnienia charakteryzują się Chorwacja (54,6%), Włochy (55,7%) i Hiszpania (56,0%). W Polsce wskaźnik zatrudnienia w 2014 roku wynosił 61,7% i był wyższy od poziomu z 2002 roku o 10,2 pp. Podobnie duży wzrost stopy zatrudnienia w badanym okresie wystąpił w Bułgarii (10,4 pp.) i w Niemczech (8,4 pp.). Spadek wskaźnika zatrudnienia miał miejsce w sześciu krajach Unii Europejskiej, tj. na Cyprze, w Portugalii, Irlandii, Danii, Hiszpanii i Holandii.

Głównymi wyznacznikami sytuacji na rynku pracy, obrazującymi poziom niedopasowania podaży i popytu na pracę, a tym samym stopień niewykorzystania zasobów pracy, są stopa bezrobocia oraz populacje niepełnozatrudnionych i potencjalnie aktywnych zawodowo. Niepełnozatrudnieni to osoby pracujące w niepełnym wymiarze czasu, które chciałyby pracować więcej godzin tygodniowo i byłyby gotowe do podjęcia pracy w takim zwiększonym wymiarze. Pomimo że są to osoby pracujące, to nie są one „wykorzystane” w pełnym zakresie – nie pracują w takim wymiarze, w jakim by chciały i mogły [GUS 2011]. Na populację potencjalnie aktywnych zawodowo składają się dwie zbiorowości, tj. bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia (ograniczona gotowość do podjęcia pracy), oraz bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia (brak aktywności w poszukiwaniu pracy). Suma bezrobotnych, potencjalnie aktywnych zawodowo i niepełnozatrudnionych daje obraz niewykorzystanych potencjalnych zasobów pracy.

W Unii Europejskiej (28) niewykorzystany potencjał zasobów pracy (bezrobotni plus trzy wyróżnione zbiorowości) wynosił w 2014 roku 46 mln osób (rys. 1). Zbiorowość niepełnozatrudnionych, którzy chcieli pracować więcej godzin tygodniowo, niż im proponowano, liczyła 9,8 mln osób, co stanowiło 22,2% ogółu niepełnozatrudnionych. Osób nieposzukujących pracy, ale wykazujących ograniczoną gotowość do jej podjęcia było 9,5 mln, a osób poszukujących pracy, tzw. zniechęconych bezskutecznością dotychczasowych poszukiwań, ale gotowych do jej podjęcia było 2,2 mln. Wśród państw Unii Europejskiej sytuacja pod tym względem była znacznie zróżnicowana. W tabeli 2 przedstawiono niewykorzystane zasoby pracy w poszczególnych krajach Unii Europejskiej w 2014 roku w odniesieniu do ogółu aktywnych zawodowo w wieku 15–74 lat.

Rys. 1. Ludność w Unii Europejskiej (28) w wieku 15–74 lat w 2014 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

Najwyższy udział bezrobotnych w odniesieniu do ogółu aktywnych zawodowo w 2014 roku wystąpił w Grecji (26,1%) i w Hiszpanii (23,7%), a najniższy w takich krajach jak: Niemcy (4,8%), Wielka Brytania (5,5%) i Luksemburg (5,5%). W Unii Europejskiej (28) bezrobotni stanowili 9,9% ogółu aktywnych zawodowo. Spośród trzech dodatkowo wyodrębnionych zbiorowości największy udział w UE (28) odnotowano w przypadku osób niepełnozatrudnionych (4,0%). Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia, stanowili 0,8%, a nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia – 3,9% aktywnych zawodowo. Największe udziały niepełnozatrudnionych deklarujących chęć pracy w większym wymiarze czasu pracy wystąpiły na Cyprze (7,8% ogółu aktywnych zawodowo), w Hiszpanii (6,9%), Francji (5,6%), Irlandii (5,4%), Wielkiej Brytanii (5,4%) i Grecji (5,2%). Najmniejsze natomiast w Czechach (0,7%), Estonii (0,9%) i Bułgarii (0,9%). Największy niewykorzystany potencjał siły roboczej w postaci osób, które są zniechęcone bezskutecznym poszukiwaniem pracy, występuje we Włoszech (13,2% ogółu aktywnych zawodowo), Chorwacji (8,9%) i Bułgarii (7,0%). Najmniej zniechęconych poszukiwaniem pracy było na Litwie (0,4%) i w Czechach (0,9%). W Polsce wszystkie ww. wskaźniki były na poziomie poniżej średniej UE (28).

Stopień wykorzystania zasobów ludzkich jest determinowany jego jakością. O jakości kapitału ludzkiego we współczesnej gospodarce decyduje poziom wykształcenia ludności, kompetencje pracowników i ich zatrudnienie w sektorach nowoczesnych, istotnych z punktu widzenia rozwoju gospodarczego. Wykształcenie, będąc rezultatem wcześniejszych inwestycji w edukację, motywuje do podejmowania pracy w celu odzyskania poczynionych nakładów. Dlatego też im wyższy poziom wykształcenia, tym wskaźnik zatrudnienia jest większy. Poszczególne kraje dysponują zasobami pracy o różnym potencjale pod względem poziomu wykształcenia.

Tabela 2. Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy w Unii Europejskiej w 2014 roku (w % w odniesieniu do ogółu aktywnych zawodowo)

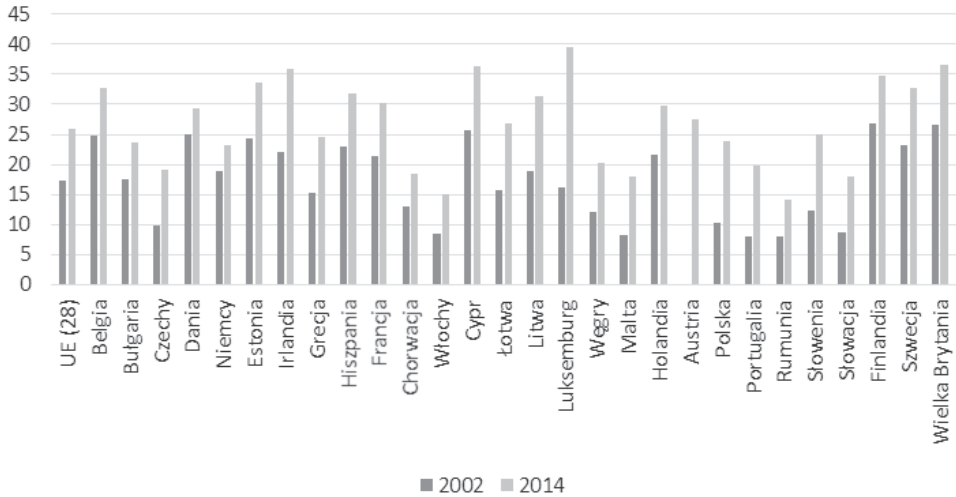
Wyszczególnienie	Bezrobotni (w %)	Niepełnozatrudnieni (w %)	Bierni zawodowo poszukujący pracy, ale niegotowi do jej podjęcia (w %)	Bierni zawodowo nieposzukujący pracy, ale gotowi do jej podjęcia (w %)
UE (28)	9,9	4,0	0,8	3,9
Austria	5,6	3,7	0,9	3,6
Belgia	8,6	3,4	0,9	1,7
Bułgaria	10,6	0,9	0,7	7,0
Chorwacja	18,4	1,6	1,0	8,9
Cypr	16,0	7,8	0,7	4,1
Czechy	5,7	0,7	0,3	0,9
Dania	6,1	2,5	0,6	1,7
Estonia	6,3	0,9	0,3	4,1
Finlandia	8,4	3,6	1,1	5,5
Francja	10,4	5,6	0,9	1,1
Grecja	26,1	5,2	1,0	1,9
Hiszpania	23,7	6,9	0,8	4,4
Holandia	6,5	1,8	1,1	3,9
Irlandia	10,0	5,4	0,6	1,3
Litwa	10,1	2,1	0,7	0,4
Luksemburg	5,5	1,6	0,8	5,6
Łotwa	10,2	2,6	0,5	4,6
Malta	5,9	2,4	:	1,0
Niemcy	4,8	3,8	1,0	1,2
Polska	8,1	2,0	0,6	3,5
Portugalia	13,6	4,9	0,5	5,0
Rumunia	6,7	2,5	:	4,2
Słowacja	12,6	1,9	0,6	1,7
Słowenia	9,6	2,8	0,3	3,1
Szwecja	7,0	4,6	1,0	2,9
Węgry	7,1	1,7	0,2	3,8
Wielka Brytania	5,5	5,4	0,9	2,1
Włochy	13,3	3,2	0,4	13,2

: - brak danych

Źródło: [http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Quarterly_supplementary_indicators_by_Member_State,_2014Q4.png].

W latach 2002–2014 w Unii Europejskiej (28) nastąpiła znacząca poprawa jakości kapitału ludzkiego. Udział osób z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–64 lat wzrósł z 17,4% do 26,0%, tj. o 8,6 pp. (rys. 2). Największy wzrost wystąpił w Luksemburgu (23,4 pp.), Irlandii (13,8 pp.) i w Polsce

(13,6 pp.). Najniższy wzrost zanotowano w krajach, które już w 2002 roku posiadały wysoki udział osób z wyższym wykształceniem, tj. Danii i Niemczech (wzrost o 4,3 pp.), ale także w krajach, gdzie nadal występuje niski poziom udziału osób z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności, tj. Chorwacji (5,4 pp.), Bułgarii (6,1 pp.), Rumunii (6,2 pp.) oraz we Włoszech (6,4 pp.).

Rys. 2. Udział ludności z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–64 lat w Unii Europejskiej w roku 2002 i 2014

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Eurostatu.

W 2014 roku najwyższym odsetkiem osób z wyższym wykształceniem w ogólnej liczbie ludności w wieku 15–64 lat charakteryzowały się: Luksemburg (39,6%), Wielka Brytania (36,6%), Cypr (36,4%) i Irlandia (35,8%). Najniższy odsetek osób z wyższym wykształceniem występował w Rumunii (14,2%), we Włoszech (15,0%), na Malcie (18,0%) i w Słowacji (18,1%).

4. Zakończenie

Podstawowym ekonomicznym skutkiem niepełnego wykorzystania zasobów ludzkich jest niezrealizowana podaż pracy, w efekcie utracona produkcja, a w dłuższej perspektywie zmniejszona dynamika wzrostu gospodarczego. Marnotrawstwo potencjału zasobu siły roboczej oznacza niepełne wykorzystanie możliwości produkcyjnych, co w konsekwencji przekłada się na niższy poziom produkcji od potencjalnego.

Kraje Unii Europejskiej w różnym stopniu wykorzystują posiadany potencjał zasobów ludzkich. Najpełniej zasoby pracy są wykorzystywane w Szwecji, Holan-

dii, Niemczech, Danii i Austrii (wskaźnik zatrudnienia przekracza 70%, a udział bezrobotnych nie przekracza 7%). Ponadto wyraźnie kraje te charakteryzują się stosunkowo wysokim odsetkiem osób z wyższym wykształceniem, co stanowi główną determinantę współczesnego rozwoju gospodarczego. Niewątpliwie odpowiednie „zagospodarowanie” wykwalifikowanej siły roboczej stwarza szanse dla rozwoju konkurencyjnej, trwałej i innowacyjnej gospodarki. Największy odsetek osób z wyższym wykształceniem występuje w Luksemburgu i Wielkiej Brytanii.

Niestety część państw Unii Europejskiej niedostatecznie wykorzystuje posiadane zasoby ludzkie. Niewykorzystany potencjał, jakim dysponują poszczególne kraje, obrazuje populacja bezrobotnych i potencjalnie aktywnych zawodowo, tj. osób, które co prawda są formalnie klasyfikowane jako bierne zawodowo, jednak w rzeczywistości pozostają na pograniczu pracy, bezrobocia i bierności zawodowej. Z przeprowadzonej analizy wynika, że największe niewykorzystane zasoby pracy posiadają Hiszpania, Grecja, Włochy i Chorwacja. Wydaje się, że przyczyną tak dużego niewykorzystania zasobów pracy w części krajów jest to, że charakteryzują się one stosunkowo niskimi kwalifikacjami. Odsetek osób z wyższym wykształceniem we Włoszech wynosi zaledwie 15%, niższy posiada jedynie Rumunia (14,2%). Ale w grupie państw słabo wykorzystujących zasoby ludzkie znajdują się także kraje, które posiadają wysoki odsetek osób z wyższym wykształceniem. W Hiszpanii udział osób z wyższym wykształceniem wynosi 31,7% ogółu ludności w wieku 15–64 lat. Wydaje się, że właśnie bezrobocie osób „nadwykształconych” stanowi współcześnie największe zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania gospodarek. Ponadto często mamy do czynienia z niedostatecznym zaangażowaniem wiedzy w to, co jest wytwarzane w poszczególnych gospodarkach. Najczęściej problem polega nie tyle na braku wiedzy i kompetencji, co właśnie na swego rodzaju ich nieadekwatnym wykorzystaniu czy wręcz marnotrawieniu.

Literatura

- Bossak W., Bieńkowski W., 2004, *Międzynarodowa konkurencyjność kraju i przedsiębiorstw. Wyzwania dla Polski na progu XXI wieku*, Oficyna Wydawnicza SGH w Warszawie, Warszawa, s. 30.
- Chojnicki Z., Czyż T., 2003, *Polska na ścieżce rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Podejście regionalne*, [w:] *Gospodarka oparta na wiedzy. Perspektywy Banku Światowego*, red. A. Kukliński, KBN, Biuro Banku Światowego, Warszawa, s. 203.
- Czajkowski Z. i in., 2013, *Kapitał ludzki i innowacje – podstawowe pojęcia, miary i wzajemne zależności*, [w:] *Kapitał ludzki i innowacyjność jako czynnik długookresowych przewag konkurencyjnych w handlu międzynarodowym. Wnioski dla Polski*, red. M.A. Weresa, Oficyna Wydawnicza Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa, s. 73.
- Domański S.R., 2000, *Kapitał ludzki, podział pracy i konkurencyjność*, *Gospodarka Narodowa*, nr 7–8, s. 32.
- Europa 2020. *Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*, Bruksela 3.3.2010 KOM(2010)2020 wersja ostateczna, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52010DC2020&from=PL> (7.04.2015).

- GUS 2011, *Niewykorzystane potencjalne zasoby pracy (na podstawie BAEL)*. Notatka informacyjna na temat zbiorowości uzupełniających populację bezrobotnych wyznaczaną według kryteriów MOP, Departament Pracy, Warszawa, http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/pw_niewykorzystane_zasoby_pracy_2011.pdf (10.04.2015).
- http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/File:Quarterly_supplementary_indicators_by_Member_State_2014Q4.png.
- Jabłoński Ł., 2005, *Kapitał ludzki a tempo wzrostu polskiej gospodarki*, Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy, z. 1, *Kapitał ludzki i intelektualny*, red. M.G. Woźniak, Uniwersytet Rzeszowski, Rzeszów, s. 241.
- Kuciński K., 2010, *Metodologia nauk ekonomicznych. Dylematy i wyzwania*, Difin, Warszawa, s. 22.
- Węgrzyn G., 2004, *Kapitał ludzki w Polsce i w Unii Europejskiej*, Acta Universitatis Lodzianensis, Folia Oeconomica, nr 174, *Regulacyjne aspekty polityki ekonomicznej – dostosowania polskiej gospodarki do europejskiego i globalnego rynku*, Łódź, s. 229–230.